Utbildningsutskottets betänkande 1982/83: 23

om vissa för grundläggande högskoleutbildning gemensamma frågor, m. m. (prop. 1982/83: 100)

ÅTTONDE HUVUDTITELN

I detta betänkande behandlas förslag som regeringen förelagt riksdagen i proposition 1982/83: 100 bilaga 10 (utbildningsdepartementet) under avsnittet E. Högskola och forskning rubriken Vissa gemensamma frågor jämte motioner samt punkterna E 1–E 3.

1. **Vissa gemensamma frågor.** Regeringen har under rubriken Vissa gemensamma frågor (s. 367–371, 374–384, 390–396 och 665) föreslagit riksdagen att

1. anta ett inom utbildningsdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i lagen (1980: 1099) om ändring i högskolelagen (1977: 218) med följande lydelse:

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1980: 1099) om ändring i högskolelagen (1977: 218)

Härigenom föreskrivs att övergångsbestämmelserna till lagen (1980: 1099) om ändring i högskolelagen (1977: 218) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
Utan hinder av 31 § tredje stycket får företrädarna för allmänna intressen utgöra mer än två tredjedelar av antalet ledamöter i regionstyrelse fram till den 1 juli *1983*.	Utan hinder av 31 § tredje stycket får företrädarna för allmänna intressen utgöra mer än två tredjedelar av antalet ledamöter i regionstyrelse fram till den 1 juli *1984*.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1983.

2. bemyndiga regeringen att besluta om omföringar mellan anslag för högskolan m. m. i enlighet med vad som har förordats i propositionen,

3. godkänna vad som i propositionen har förordats i fråga om avgiftsbeläggning av vissa bibliotekstjänster.

Motionerna

1982/83: 148 av Olle Aulin m. fl. (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen framförts om en undersökning av möjligheterna till en uppdelning av Lunds universitet i dels en särskild högskoleenhet i Malmö, dels ett separat tekniskt universitet i Lund.

1982/83: 173 av Kerstin Anér (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en komplettering av berörda studieplaner i enlighet med vad i motionen anförts.

1982/83: 330 av Björn Samuelson (vpk) vari yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om initiativ till en utvärdering av högskolereformerna enligt vad som anförs i motionen.

1982/83: 581 av Ulf Adelsohn m. fl. (m) vari, såvitt nu är i fråga, yrkas

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om konkurrenskomplettering av betyg,

22. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en utredning bör tillsättas med uppgift att lägga förslag om ett i grunden förändrat antagningssystem till högskolan enligt de i motionen redovisade riktlinjerna,

23. att riksdagen hos regeringen begär att uppföljningskommittén skall fullfölja sitt arbete samt få tilläggsdirektiv i enlighet med vad som i motionen anförts,

24. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att regionstyrelserna skall avskaffas.

1982/83: 595 av Anna Lindh (s) vari yrkas att riksdagen begär att regeringen låter utreda frågan om den sociala snedrekryteringen till högskolan.

1982/83: 663 av Gunnel Liljegren (m) och Birgitta Rydle (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller om åtgärder i syfte att tillvarata flyktingars utbildning och yrkeserfarenhet.[1]

1982/83: 766 av Ulla Tillander m. fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen begär att regeringen låter utreda den framtida enhetsindelningen för högskoleverksamheten i Lund-Malmö,

2. att riksdagen begär att regeringen låter utreda förutsättningarna för återupprättande av en fristående teknisk högkola i Lund.

1982/83: 849 av Karin Andersson m. fl. (c) vari – med hänvisning till vad som anförts i den till arbetsmarknadsutskottet remitterade motionen 1982/83: 847 – såvitt nu är i fråga yrkas

5. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om tvåspråkighet som merit vid antagning till viss utbildning.

[1] Yrkandet behandlas även i betänkandet UbU 1982/83: 17.

1982/83: 948 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) vari, såvitt nu är i fråga, yrkas

33. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs rörande den översyn av antagningssystemet till högskolan som aviseras,

34. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs rörande utvecklingen av distansundervisningsformen,

35. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs rörande den översyn av resursanvändningen i högskolan som aviseras.

1982/83: 967 av Ola Ullsten m. fl. (fp) vari, såvitt nu är i fråga, yrkas

6. att riksdagen hos regeringen begär förslag om regler för s. k. viktade betyg vid antagning till högskolan.

1982/83: 1070 av Ola Ullsten m. fl. (fp) vari, såvitt nu är i fråga, yrkas

1. att riksdagen beslutar att anvisa 2,5 milj. kr. till grundläggande högskoleutbildning utöver vad regeringen föreslagit för att öka antalet nybörjarplatser läsåret 1983/84 med 500 utöver vad regeringen föreslagit,

3. att riksdagen uttalar att riktpunkten för en översyn av antagningsreglerna till högskolan skall vara att öka andelen ungdomar som går direkt från gymnasieskolan till högskolan,

10. att riksdagen begär att regeringen snarast framlägger förslag om åtgärder för att minska byråkratin inom högskolan, innefattande bl. a. avveckling av regionstyrelserna.

1982/83: 1386 av Börje Stensson (fp) och Lars Ernestam (fp) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar uttala att en kartläggning av lokaliteterna från handikappsynpunkt utförs vid samtliga högskolor i landet,

2. att riksdagen beslutar uttala att åtgärder för att förbättra de handikappades framkomlighet och rörelseförmåga genom förbättringar i lokaliteterna inom ramen för tillgängliga medel snarast vidtas,

3. att riksdagen beslutar uttala att största möjliga hänsyn tas till de handikappades behov vid uppförandet av nya högskolebyggnader med dithörande bostäder,

4. att riksdagen beslutar uttala att en central informationstjänst i linje med vad i motionen anförts snarast inrättas.

1982/83: 1878 av Bertil Fiskesjö (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ämnessplittring och kursutbud på högskolenivå.

1982/83: 2119 av Rolf Wirtén (fp) och Eric Hägelmark (fp) vari, såvitt nu är i fråga, yrkas

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om åtgärder för meritvärdering av utländska högskoleutbildningar samt anordnande av kompletterande utbildning i enlighet med de riktlinjer som angetts i motionen,

3. att riksdagen begär att regeringen i enlighet med motionens förslag vidtar åtgärder för att motverka bristen på tvåspråkig personal i vissa yrken.

1982/83: 2130 av Stig Gustafsson m. fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen begär att regeringen upprättar en plan för det offentliga utbildningssystemet i enlighet med vad som anförts i motionen,[1]

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande sammansättningen av skolöverstyrelsens styrelse samt åtgärder för att motverka en försvagning av yrkeslivsrepresentationen i högskolan.[2]

Utskottet

Utskottet behandlar i det följande dels förslag beträffande högskolan som regeringen under rubriken Vissa gemensamma frågor underställt riksdagen, dels vissa motioner som väckts under allmänna motionstiden år 1983 och som rör grundläggande högskoleutbildning.

Tillträdessystemet

Föredragande statsrådet erinrar om att högskolan förutom att erbjuda företrädesvis ungdomar tillfälle till grundläggande högskoleutbildning också skall erbjuda vidareutbildning och fortbildning för redan yrkesverksamma personer och utbildning för dem som vill stärka sin ställning på arbetsmarknaden. Mot bakgrund av efterfrågan på utbildning från de stora ungdomskullarna är det enligt statsrådets uppfattning mycket tillfredsställande att de som antas till högskolestudier nu till 70 % är under 24 år. Även om det kan föreligga behov av att göra vissa ändringar av de nuvarande reglerna för tillträde till högskolan bör sådana ändringar inte få innebära att andelen nybörjare som är över 24 år mera påtagligt minskar. Det finns emellertid enligt föredragande statsrådets mening anledning att från andra utgångspunkter göra en översyn av reglerna. Med bl. a. universitets- och högskoleämbetets (UHÄ) rapport om konsekvenserna av gymnasieutredningens (U 1976: 10) förslag för behörighet och urval till högskolan som grund avser föredragande statsrådet ta initiativ till *en översyn av tillträdessystemet*.

I ett antal motioner behandlas dels inriktningen m. m. av den aviserade översynen, dels frågor om ändringar av vissa regler för tillträde till högskolestudier.

Tillträdesreglerna bör enligt motionerna 1982/83: 581 (yrkande 22 i denna del) och 1982/83: 948 (yrkande 33 i denna del) ses över genom en *parlamentariskt förankrad utredning*.

[1] Yrkandet behandlas även i betänkandet UbU 1982/83: 21.
[2] Yrkandet behandlas även i betänkandet UbU 1982/83: 18.

Enligt vad utskottet inhämtat från utbildningsdepartementet är avsikten att den kommande översynen av tillträdessystemet skall göras av en kommitté med parlamentarisk förankring. Därmed torde motionärernas önskemål bli tillgodosedda varför riksdagen bör avslå motionerna 1982/83: 581 yrkande 22 i denna del och 1982/83: 948 yrkande 33 i denna del.

Riktlinjer för översynen av tillträdessystemet dras upp bl. a. i motion 1982/83: 581 (yrkande 22 i denna del). De sakkunniga bör enligt denna motion få till uppgift att utreda och lägga fram förslag om ett i grunden förändrat antagningssystem. Det finns enligt motionen ett behov av omedelbara skärpningar av förkunskapskraven till åtskilliga utbildningar. Därför bör det finnas två olika behörighetsnivåer. Den övre behörighetsnivån för mera krävande utbildningsvägar skall bygga på kunskaper motsvarande tre- och fyraåriga gymnasielinjer. Den lägre behörighetsnivån skall motsvara den nuvarande allmänna behörigheten. För att förbättra möjligheterna till högre studier för studerande utan föregående gymnasieutbildning eller sådana med enbart tvåårig gymnasieutbildning bör en förberedande utbildning anordnas t. ex. vid nuvarande skolenheter med vuxenutbildning eller vid mindre högskolor. Vid urvalet till högskolestudier bör betyg, i vissa fall kompletterade med test, vara urvalsgrund, men däremot inte arbetslivserfarenhet utan relevans för utbildningen i fråga. Vidare bör indelningen av de sökande i olika kvotgrupper slopas. De som inte har den formella behörigheten skall kunna antas efter test. Enligt motionen (yrkande 17) skall dessutom konkurrenskomplettering av betyg tillåtas. Det nya regelsystemet bör träda i kraft inför läsåret 1984/85. Garantin för direktövergång från gymnasieskolan till högskolan bör emellertid omedelbart höjas från 30 % till 50 %, framhåller motionärerna.

Översynen skall enligt motion 1982/83: 948 (yrkande 33 i denna del) utgå från att arbetslivserfarenhet också i fortsättningen skall tillmätas betydelse som merit vid antagningen till högskola. Motionärerna anser att det också finns skäl för att låta yrkeserfarenhet från den sektor utbildningen gäller få särskild vikt. Vidare skall föreningsmeriter i vissa fall åter få tillgodoräknas.

Riktpunkten för översynen bör enligt motion 1982/83: 1070 (yrkande 3) vara att öka andelen ungdomar som går direkt från gymnasieskolan. De bör enligt motionen garanteras 50 % av platserna i stället för som nu 30 %. Detta motiveras bl. a. av att antalet ungdomar som söker till högskolan ökar och av att det tidigare uppdämda stora behovet av högre utbildning hos äldre sökande utan traditionell gymnasiebakgrund nu – sex år efter högskolereformen – minskat. En större andel ungdomar bland de studerande skulle enligt motionärernas uppfattning kunna öka rekryteringen till forskarstudier.

Enligt motion 1982/83: 967 (yrkande 6) bör riksdagen hos regeringen begära förslag om regler för viktade betyg vid antagning till högskolestudier. Därigenom vill motionärerna motverka taktiska val av linjer och ämnen i gymnasieskolan.

Utskottet anser att riksdagen inte bör föregripa utredningsarbetet genom att ta ställning till alla de detaljfrågor som behandlas i motionerna. I stället bör riksdagen med hänvisning till den i budgetpropositionen aviserade översynen av tillträdessystemet avslå motionerna 1982/83: 581 yrkandena 17 och 22 i denna del, 1982/83: 948 yrkande 33 i denna del, 1982/83: 967 yrkande 6 och 1982/83: 1070 yrkande 3.

När det gäller den förberedande utbildning som behandlas i motion 1982/83: 581 vill utskottet erinra om att riksdagen så sent som hösten 1982 beslöt om läroplan för gymnasieskoldelen av den statliga och kommunala vuxenutbildningen (prop. 1982/83: 2, UbU 1982/83: 2, rskr 1982/83: 61). I denna läroplan indelas gymnasieskolstudierna i som mest tre på varandra byggande etapper, där de studerande kan börja på den nivå som passar deras förkunskaper bäst och sluta där deras behov av studier och kompetens är uppnått.

I tre motioner behandlas frågor som tagits upp i en rapport (Ds A 1982: 9) utarbetad av en arbetsgrupp inom regeringskansliet. Rapporten heter *Tvåspråkighet som merit* vid anställning och utbildning. Enligt rapporten bör UHÄ få i uppdrag att göra en utredning om hur utbildning av tvåspråkiga skall kunna ökas, särskilt inom vissa områden, och hur invandrares utländska högskoleutbildning skall kunna tas till vara. I motion 1982/83: 2119 begärs förslag till åtgärder beträffande båda dessa frågor (yrkandena 2 och 3). Ökat meritvärde för tvåspråkighet vid antagning till högre utbildning begärs i motion 1982/83: 849 (yrkande 5). Åtgärder för att ta till vara flyktingars utländska högskoleutbildning och yrkeserfarenhet föreslås i motion 1982/83: 663 i denna del.

Det är enligt utskottets uppfattning angelägna frågor som tas upp i rapporten och motionerna. Inom vissa utbildningar, t. ex. inom vårdområdet, finns redan nu ett system för att främja tillgången på tvåspråkiga. Inom vårdområdet finns också åtgärder vidtagna för att bedöma och komplettera viss utländsk utbildning. Eftersom det f. n. saknas underlag för att bedöma vilka ytterligare åtgärder som behövs är det viktigt att den i rapporten föreslagna utredningen genomförs. Enligt vad utskottet inhämtat bereds denna fråga f. n. inom regeringskansliet i avsikt att ge UHÄ i uppdrag att genomföra en sådan utredning. Därmed bedömer utskottet att motionärernas önskemål kan bli tillgodosedda. Med hänvisning härtill bör riksdagen avslå yrkandena 2 och 3 i motion 1982/83: 2119 samt motionerna 1982/83: 663 i denna del och 1982/83: 849 yrkande 5.

I motion 1982/83: 595 erinras om att en rad reformer på utbildningsområdet har genomförts som syftar till att den sociala och ekonomiska bakgrunden skall vara utan betydelse för möjligheten att studera. Ändå är, enligt motionen, *den sociala snedrekryteringen till högre studier* fortfarande stark. Motionären redovisar en undersökning från år 1977 som har påvisat att det är fem gånger vanligare att barn från de övre samhällsgrupperna

börjar postgymnasiala studier än att barn från övriga samhällsgrupper gör det och tio gånger vanligare att de förstnämnda avslutar studierna med akademiska examina. Motionären framhåller att den sociala snedrekryteringen har många orsaker och att många av dessa inte går att påverka enbart med utbildningspolitiska reformer. En utgångspunkt för åtgärder måste dock vara en mera grundlig kartläggning. Eftersom de studerande inte längre uppger föräldrarnas yrke när statistiska uppgifter samlas in saknas uppgifter om social bakgrund. Riksdagen, som tidigare givit regeringen i uppdrag att ta fram underlag för att belysa dessa frågor, bör nu hos regeringen begära en utredning om den sociala snedrekryteringen till högskolan.

Utskottet vill med anledning av motionen anföra följande.

UHÄ har belyst studerandes sociala bakgrund i rapporter (UHÄ-rapport 1979: 9, 1979: 13, 1981: 25 och 1982: 3) från uppföljningsprogrammet beträffande högskolereformen samt från ett projekt om tillträdessystemet och ett projekt om rekrytering till forskarutbildning och forskarkarriär.

I enlighet med riksdagens beslut vid riksmötet 1979/80 har ett nytt centralt register över de högskolestuderande inrättats, i vilket uppgift om social bakgrund inte tas in. Undersökningar om de studerandes sociala bakgrund skall grundas på enkätundersökningar, där högskoleregistret utgör urvalsram (prop. 1979/80: 104, UbU 1979/80: 29, rskr 1979/80: 341).

Statistiska centralbyrån (SCB) publicerade år 1981 en rapport benämnd Social skiktning i grundskola, gymnasieskola och högskola i serien Information i prognosfrågor, nr 1981: 3. Uppgifterna i rapporten beträffande högskolestuderande avser de sista åren av 1970-talet. Utskottet har inhämtat att SCB f. n. planerar en ny undersökning. Avsikten är att i denna pröva en annan metod än enkätundersökningar vilka är förhållandevis kostnadskrävande. SCB har därför ansökt hos datainspektionen att få göra en samkörning av det centrala studeranderegistret och folk- och bostadsräkningarna. Denna fråga är ännu inte slutbehandlad.

Utskottet utgår från att SCB genomför de undersökningar av högskolestuderandes sociala bakgrund som riksdagen förutsatte vid beslutet om ett nytt centralt studeranderegister. Med hänvisning till de redovisade rapporterna från olika projekt inom UHÄ och från SCB samt till SCB:s pågående planering av en ny undersökning anser utskottet att riksdagen inte behöver göra det uttalande som begärs i motion 1982/83: 595, varför den bör avslås av riksdagen.

Högskolans institutionella organisation m. m.

En kommitté (U 1979: 03) tillkallades år 1979 för uppföljning av högskolereformen. År 1981 fick uppföljningskommittén genom tilläggsdirektiv i uppdrag att mot bakgrund av det statsfinansiella läget göra en förutsättningslös prövning av *högskolans institutionella organisation*. Kommittén

skulle utifrån de fastställda övergripande målen för högskolan bl. a. finna organisatoriska och administrativa förenklingar som kunde nedbringa förvaltningskostnaderna inom högskolan. Kommittén var oförhindrad att förutsättningslöst överväga formerna för planeringen på olika nivåer. Kommittén upphörde reellt med sitt arbete i juni 1982 och formellt i december 1982 genom särskilt beslut av regeringen. Kommittén avgav inget betänkande.

Enligt föredragande statsrådet föreligger alltjämt ett behov av att närmare överväga de frågor som uppföljningskommittén enligt tilläggsdirektiven hade att behandla. Därför skall en departementspromemoria utarbetas på grundval av bl. a. det material som finns från uppföljningskommitténs arbete. Promemorian skall innehålla överväganden och förslag. Statsrådet räknar med att det skall vara möjligt att förelägga riksdagen en proposition i ärendet vid nästa riksmöte. Eftersom sammansättning av och uppgifter för olika organ inom högskolan ingår i utredningsarbetet inom utbildningsdepartementet förordar föredragande statsrådet att den förordnandetid för ledamöterna i *regionstyrelserna*, högskolestyrelserna m. fl. högskoleorgan, vilken går ut den 30 juni 1983, förlängs ett år. Genom riksdagens beslut år 1981 (prop. 1980/81: 40, UbU 1980/81: 14, rskr 1980/81: 128) ändrades föreskrifterna om regionstyrelsernas sammansättning. Samtidigt antogs en lag med övergångsbestämmelser att gälla fram till den 1 juli 1983. Nu föreslås att riksdagen skall anta ett förslag till lag om undantag från bestämmelsen om regionstyrelsernas sammansättning ytterligare ett år t. o. m. den 30 juni 1984 (hemställan 1).

Uppföljningskommittén bör enligt motion 1982/83: 581 (yrkande 23) få fullfölja sitt arbete i enlighet med givna direktiv. Dessutom bör den genom tilläggsdirektiv få i uppdrag att se över anslagssystemet för högskolan så att dess utformning gör det möjligt att åter införa en sektor med fritt tillträde. Kommittén bör i sitt arbete också beakta vad som anförts i motionen om att minska administrationskostnaderna inom högskolan och om att knyta de mindre högskolorna närmare till de större och anordna undervisningen vid de mindre i form av decentraliserad utbildning. Kommitténs arbete bör enligt motionen avslutas under år 1983.

Regionstyrelserna är enligt motion 1982/83: 581 en administrativ belastning. Därför bör de snarast avskaffas. Riksdagen bör enligt yrkande 24 i motionen ge detta till känna för regeringen.

Bl. a. högskolereformen har enligt motion 1982/83: 1070 resulterat i en omfattande byråkrati. Motionärerna anser att en viktig förutsättning för att byråkratin inom högskolan skall kunna begränsas är att regionstyrelserna avvecklas. De bör ersättas av samrådsnämnder bestående av företrädare för högskolorna. Regeringen bör snarast lägga fram förslag för att minska byråkratin, däribland en avveckling av regionstyrelserna (yrkande 10).

Enligt motion 1982/83: 330 bör riksdagen hos regeringen begära initiativ till en utvärdering av högskolereformen med utgångspunkt i vad som

anförs i motionen om bl. a. ökat inflytande från samhället över den högre utbildningen, ökad möjlighet för fackliga representanter och yrkesverksamma att påverka utbildningens och forskningens inriktning, ändrat system för val till alla styrelser upp till högskoleenhetsnivå där varje studerande, lärare och annan anställd har en röst, sammanslagning av linjenämnder och fakultetsnämnder, sammanföring av begreppen linjer och institutioner samt ökning av antalet utbildningssektorer.

Enligt motion 1982/83: 2130 (yrkande 2 i denna del) bör riksdagen ge regeringen till känna att åtgärder bör vidtas för att motverka en försvagning av yrkeslivsrepresentationen i högskolan. Motionärerna anser att yrkeslivsrepresentationen inom linjenämnderna har ifrågasatts genom utredningsdirektiv som tidigare givits.

Utskottet har nyss redovisat att uppföljningskommittén har upphört.

Som redovisas i budgetpropositionen pågår arbete inom utbildningsdepartementet med att utarbeta en departementspromemoria med vissa överväganden och förslag på grundval av bl. a. kommitténs material. Utskottet har inhämtat att detta arbete är avslutat inom kort och att promemorian kommer att remitteras. Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 1982/83: 330, 1982/83: 581 yrkande 23 och 1982/83: 2130 yrkande 2 i denna del.

Utskottet föreslår vidare med hänvisning till det pågående arbetet inom regeringskansliet beträffande högskolans institutionella organisation att riksdagen avslår motionerna 1982/83: 581 yrkande 24 och 1982/83: 1070 yrkande 10.

Utskottet har inget att erinra mot att mandatperioden för regionstyrelserna förlängs med ett år i avvaktan på det kommande förslaget om högskolans institutionella organisation. Riksdagen bör därför anta den föreslagna lagen om ändring i lagen (1980: 1099) om ändring i högskolelagen (1977: 218) i syfte att ännu ett år tillåta att regionstyrelserna har en annan sammansättning än vad som föreskrivs i högskolelagen.

En utredning om den framtida *enhetsindelningen i Lund/Malmö* yrkas i motion 1982/83: 766 (yrkande 1). Redan år 1966 införlivades den tidigare självständiga tekniska högskolan i Lund med universitetet i Lund såsom teknisk fakultet. Vid högskolereformen år 1977 uppgick ytterligare ett antal högskolor i universitetet. I den stora högskoleenheten har en extra beslutsnivå i form av fem förvaltningsnämnder införts. Storskaligheten har, enligt vad som anförs i motionen, inneburit att universitetet fått proportionellt sett lägre tilldelning av vissa resurser. Den har också gjort verksamheten mera svåröverskådlig. Vidare är det för t. ex. den tekniska fakulteten besvärande att i kontakter utåt inte få en självklar identitet i en egen högskoleenhet och inte heller ha möjlighet att centralt föra fram sina egna prioriteringar. Mot bakgrund av att skäl förts fram både för och emot en delning av universitetet begär motionärerna en noggrann utredning av

förutsättningarna för och konsekvenserna av en sådan delning att den tekniska högskolan åter blir fristående (yrkande 2).

Även i motion 1982/83: 148 tas frågan om en undersökning av enhetsindelningen i Lund/Malmö upp. Motionärerna nämner särskilt inrättande av en särskild högskoleenhet i Malmö och ett fristående tekniskt universitet i Lund. Då uppföljningskommittén inte längre existerar, anser motionärerna att frågan om möjligheten att dela universitetet i Lund bör undersökas på annat sätt.

Enligt vad utskottet inhämtat pågår inom UHÄ en undersökning av effekterna av den enhetsindelning som kom till stånd i Stockholm, Göteborg och Lund/Malmö vid högskolereformen år 1977. Utskottet har också inhämtat att det arbete beträffande högskolans institutionella organisation som pågår inom utbildningsdepartementet kan komma att påverka bedömningen av frågor om indelningen i högskoleenheter. Som framgår av bl. a. motionerna finns det inom olika delar av universitetet olika uppfattningar om enhetsindelningen i Lund/Malmö. Utskottet anser att resultaten av pågående arbete inom UHÄ och utbildningsdepartementet måste avvaktas innan ställning kan tas till frågan om utredning av enhetsindelningen i Lund/Malmö. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 1982/83: 148 och 1982/83: 766.

Resursanvändningen inom högskolan

Föredragande statsrådet stryker i budgetpropositionen under att den nödvändiga förnyelsen av forskning och utbildning samt den utökning av grundläggande högskoleutbildning som behövs för de stora ungdomskullarna måste finansieras inom oförändrade resursramar. Hårda krav måste då ställas på effektiviteten i högskolans resursutnyttjande. Mot denna bakgrund kommer en översyn att göras av resursanvändningen inom högskolan. Översynen skall inte syfta till att förändra målen och det övergripande regelsystemet för högskolan utan främst inriktas mot att studera hur resurserna används inom nuvarande organisation. Översynen skall göras i sådan takt att förslag till rationaliseringar och omprioriteringar kan föreligga inför beredningen av budgetpropositionen för budgetåret 1984/85.

I motion 1982/83: 948 (yrkande 35) yrkas att riksdagen skall ge regeringen till känna att översynen av resursanvändningen skall få en inriktning mot fortsatt decentralisering av både grundläggande högskoleutbildning och forskning. Den skall även inriktas mot att en god balans skall uppnås mellan grundutbildningsresurser och forskningsresurser. Översynen bör enligt motionen vara parlamentariskt förankrad.

Utskottet erinrar om att utredningar av så teknisk karaktär som den kommande översynen av resursanvändningen inom högskolan inte brukar kräva parlamentarisk förankring. Översynen bör, som anmäls i budgetpropositionen, inte syfta till att ändra målen och det övergripande regelsyste-

met. Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1982/83: 948 yrkande 35.

Dimensioneringen av den grundläggande högskoleutbildningen

Föredragande statsrådet förordar att den ökade efterfrågan som orsakas av de större ungdomskullarna bör mötas genom en ökad dimensionering om sammanlagt 23 000 *extra nybörjarplatser inom grundläggande högskoleutbildning* under en tioårsperiod i enlighet med den plan UHÄ lade fram i anslagsframställningen för budgetåret 1982/83. Planen innebar att antalet extra nybörjarplatser på linjer skulle vara 1 000 budgetåret 1982/83, 2 000 budgetåret 1983/84 och 3 000 budgetåret 1984/85. Därefter skulle nivån enligt UHÄ vara densamma under ytterligare fyra år varefter den avsågs minskas till 2 000 extra nybörjarplatser de två följande budgetåren och slutligen 1 000 extra platser budgetåret 1991/92. Därefter skulle nivån åter vara densamma som budgetåret 1981/82. Föredragande statsrådet förordar att den extra kapaciteten budgetåret 1983/84 bör vara i stort sett av den omfattning som föreslagits i UHÄ:s plan. För nästa budgetår 1983/84 innebär förslagen till planeringsramar att antalet nybörjarplatser på linjer blir 2 300 fler än budgetåret 1981/82. En nettoökning av 700 nybörjarplatser sammanlagt anges.

I motion 1982/83: 1070 (yrkande 1) yrkas att riksdagen skall besluta om ytterligare 500 extra nybörjarplatser budgetåret 1983/84 utöver vad som föreslagits i budgetpropositionen för att inte dimensioneringen detta budgetår skall bli lägre totalt sett än innevarande budgetår. Riksdagen bör enligt motionen anvisa 2 500 000 kr. för ändamålet att fördelas av UHÄ efter samråd med högskoleenheterna.

Utskottet kan av statsfinansiella skäl inte tillstyrka de extra resurser och nybörjarplatser som föreslås i motion 1982/83: 1070. Riksdagen bör därför avslå yrkande 1 i motion 1982/83: 1070.

En plan för ökad dimensionering av högskolan begärs i motion 1982/83: 2130 (yrkande 1 i denna del). Mot bakgrund av att det samtidigt råder brist på utbildningsplatser och arbetstillfällen bör dimensioneringen av högskolan enligt motionen syfta till att motverka arbetslöshet till följd av konjunkturvariationer.

UHÄ har inför budgetåret 1982/83 lagt fram en plan om 23 000 extra nybörjarplatser under en tioårsperiod. Riksdagen beslöt vid föregående riksmöte om en ökad dimensionering av högskolan för budgetåret 1982/83. Föredragande statsrådet har i årets budgetproposition förordat en ökad dimensionering i huvudsaklig överensstämmelse med UHÄ:s plan. Utskottet föreslår med hänvisning härtill att riksdagen avslår motion 1982/83: 2130 yrkande 1 i den del som avser en plan för högskolans dimensionering.

Enligt motion 1982/83:948 (yrkande 34) bör riksdagen ge regeringen till känna att olika former av *distansundervisning*, särskilt riktad till äldre studerande, skall ökas. På detta sätt anser motionärerna att resurser skulle kunna friställas för att öka antalet utbildningsplatser på högskoleorterna för yngre studerande.

Nya former för distribution av utbildning innebär inte i och för sig en ökning av antalet utbildningsplatser inom högskolan. Distansundervisning ges i allmänhet i form av enstaka kurser. Regionstyrelserna har i ett informationsblad förtecknat 208 kurser som planeras som distansundervisning nästa läsår. Läsåret 1979/80 var motsvarande antal 173. Förteckningen innefattar inte kurser som ges inom det särskilda programmet för personalutbildning för skolans behov. Distansundervisning på högskolenivå har anordnats under en förhållandevis kort tid och utvecklingsarbete avseende denna undervisningsform pågår fortfarande. I vad avser frågan om ökad antagningskapacitet för de stora ungdomskullarna vill utskottet erinra om den plan för ökning av kapaciteten på linjer med 23 000 extra nybörjarplatser under en tioårsperiod som UHÄ lade fram föregående år.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1982/83:948 yrkande 34.

Kursutbudet i den grundläggande högskoleutbildningen

I motion 1982/83:1878 anförs att linjekonstruktionen i högskolan har resulterat i en ofta mycket stark uppsplittring av de olika ämnesmomenten på kortare delkurser. Fenomenet återfinns även i kursutbudet utanför de allmänna utbildningslinjernas ram och i det utbud av kurser som läggs upp för vidareutbildning av t.ex. lärarpersonal. Det är enligt motionären mycket svårt att inom den begränsade tidsram som ofta kommer i fråga planera en givande undervisning och att erbjuda en meningsfull kurslitteratur. Att de studerande under kortare delkurser skall hinna läsa in hela böcker är ofta helt uteslutet och någon fördjupning i mera vetenskaplig litteratur är inte möjlig. Motionären anför att det finns all anledning att sanera den långtgående ämnessplittringen och att starkt begränsa det mera allmänna utbudet av korta kurser, inte minst inom fortbildningen. Ämneskurser eller kurser inom fortbildningen på högskolenivå borde inte få omfatta mindre än 10 poäng, dvs. studier motsvarande en halv termin.

Enligt utskottets mening är det en viktig fråga som tas upp i motionen. Utskottet vill erinra om att utskottet vid föregående riksmöte i samband med behandlingen av proposition 1981/82:106 om forskning m.m. hade anledning att gå in på frågan om uppsplittringen av den grundläggande högskoleutbildningen i många och små delkurser och moment (UbU 1981/82:37). Utskottet var ense med föredragande statsrådet beträffande värdet av att fördjupningsstudier i ett eller flera ämnen mera allmänt kan inrymmas i studierna inom de allmänna utbildningslinjerna. Utskottet pekade

emellertid också på att för de olika allmänna linjerna anordnas kurser med hänsyn till linjens syfte att förbereda för verksamhet inom ett visst yrkesområde eller en viss sektor av arbetslivet. Med hänvisning till vad utskottet då anförde vill utskottet framhålla vikten av att man iakttar balans mellan längre kurser, som erbjuder möjligheter till fördjupning i ett ämne eller inom ett ämnesområde, och kortare kurser som bedöms nödvändiga på vissa linjer eller i samband med fortbildning.

UHÄ beslöt år 1982 att göra en genomgång av samtliga gällande utbildningsplaner och, i de fall behov föreligger, revidera dessa både till form och innehåll. Utskottet har erfarit att den nu aktuella frågan uppmärksammas i det arbetet. Även på andra sätt i sin utbildningsplanering följer UHÄ utvecklingen.

Utskottet, som hänvisar till det anförda, anser att ett särskilt riksdagsuttalande med anledning av motion 1982/83: 1878 inte är påkallat, varför motionen avstyrks.

Övriga frågor

I budgetpropositionen förordas att kungl. biblioteket och statens praktisk-pedagogiska bibliotek skall få samma möjligheter som universitets- och institutionsbiblioteken till *avgiftsbeläggning av vissa bibliotekstjänster*. Utskottet har inget att erinra häremot och föreslår att riksdagen godkänner vad som förordats i denna fråga.

Riksdagen har bemyndigat regeringen att innevarande budgetår medge *överföringar mellan vissa anslag*. Regeringen kan också bemyndiga myndighet att medge dessa överföringar. Detta har bl. a. varit nödvändigt för att erforderliga resurser för handikappåtgärder skall kunna disponeras på det sätt riksdagen beslutade vid riksmötet 1980/81 (prop. 1980/81: 100 s. 389–390, UbU 1980/81: 20, rskr 1980/81: 246). Utskottet föreslår att riksdagen ger regeringen det begärda bemyndigandet.

I motion 1982/83: 1386 behandlas frågor om *handikappade högskolestuderande*. Riksdagen bör enligt motionen uttala att en kartläggning av högskolelokalerna vid samtliga högskolor i landet skall göras från handikappsynpunkt (yrkande 1). Vidare skall riksdagen uttala att åtgärder snarast skall vidtas för att underlätta de handikappades framkomlighet och rörelseförmåga genom förbättringar inom högskolelokalerna (yrkande 2). Vid uppförande av nya högskolelokaler och studentbostäder skall största möjliga hänsyn tas till de handikappades behov (yrkande 3). Slutligen yrkas att en central informationstjänst skall inrättas för information till de handikappade om lokalsituationen vid de olika högskolorna (yrkande 4).

En motion med samma yrkanden väcktes vid riksmötet 1979/80. Utbildningsutskottet remitterade denna motion till byggnadsstyrelsen och UHÄ. Utbildningsutskottet framhöll i sitt betänkande UbU 1980/81: 5 att det

enligt utskottets mening är angeläget att högskolestudier för fysiskt handikappade underlättas. Utskottet erinrade om att kravet på tillgänglighet för handikappade enligt gällande regler måste tillgodoses när nya lokaler uppförs. Byggnadsstyrelsen kontrollerar att detta sker när det gäller byggnader som uppförs för högskolans räkning. Enligt remissvaret från UHÄ hade flera högskoleenheter haft rörelsehindrade studerande. Då hade också åtgärder vidtagits för att underlätta deras studier. Enligt UHÄ sker en kontinuerlig förbättring av lokalerna i handikapphänseende inom ramen för de resurser som står till förfogande. Svårigheterna att inom överskådlig tid anpassa alla högskolelokaler gör emellertid att studieort även fortsättningsvis måste väljas och studieval göras mot bakgrund av möjligheterna för den enskilde studeranden att genomföra studierna trots handikappet. Utskottet ansåg det värdefullt om de studerande kunde få god information om högskolelokalernas tillgänglighet för handikappade. Utskottet bedömde det emellertid inte möjligt att inrätta en central informationstjänst, då lokalbeståndet är mycket stort och då det skulle vara svårt att hålla ett sådant register aktuellt. Utskottet hänvisade dock till att statens handikappråd utarbetade en informationsskrift i frågan. Denna skrift, som numera finns tillgänglig, grundar sig på en enkät till högskolorna år 1979. Denna centrala information kompletteras med lokal information via de kontaktpersoner för handikappfrågor som enligt UHÄ finns vid varje högskoleenhet. Utskottet avstyrkte med det anförda den då aktuella motionen.

Utskottet ansluter sig till sitt uttalande år 1981 om det angelägna i att fysiskt handikappades högskolestudier underlättas. Med hänvisning till vad utskottet anförde i frågan år 1981 och med erinran om att utskottet nyss föreslagit riksdagen att bemyndiga regeringen att göra omföringar mellan anslag för bl. a. handikappåtgärder föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1982/83: 1386.

En komplettering av vissa studieplaner begärs i motion 1982/83: 173 i syfte att införa en rätt för de studerande att slippa utföra *plågsamma djurförsök* i utbildningen.

Enligt vad utskottet inhämtat framgår det av planerna för en högskoleutbildning huruvida djurförsök ingår i utbildningen. Lokala utbildningsplaner och kursplaner fastställs av resp. linjenämnd. Dispens från deltagande i djurförsök kan efter ansökan beviljas av linjenämnd. Om ansökan inte beviljas kan linjenämndens beslut överklagas hos UHÄ. Utskottet förutsätter att de utbildningsansvariga informerar om denna dispensmöjlighet på ett sådant sätt att de studerande – om de av etiska skäl inte kan delta – inte känner sig tvingade att delta eller avstår från att söka dispens. Utskottet anser att riksdagen inte behöver göra något särskilt uttalande i frågan då den i motionen efterlysta möjligheten att slippa delta i djurförsök inom högskoleutbildning redan finns. Motion 1982/83: 173 avstyrks därför.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. att riksdagen beträffande parlamentariskt förankrad översyn av tillträdessystemet för högskoleutbildning avslår motionerna 1982/83: 581 yrkande 22 i denna del och 1982/83: 948 yrkande 33 i denna del,
2. att riksdagen beträffande riktlinjer för översyn av tillträdessystemet för högskoleutbildning avslår motionerna 1982/83: 581 yrkandena 17 och 22 i denna del, 1982/83: 948 yrkande 33 i denna del, 1982/83: 967 yrkande 6 och 1982/83: 1070 yrkande 3,
3. att riksdagen beträffande tvåspråkighet som merit vid antagning till utbildning, m. m. avslår motionerna 1982/83: 663 i denna del, 1982/83: 849 yrkande 5 och 1982/83: 2119 yrkandena 2 och 3,
4. att riksdagen beträffande kartläggning av den sociala snedrekryteringen till högre studier avslår motion 1982/83: 595,
5. att riksdagen beträffande högskolans institutionella organisation m. m. avslår motionerna 1982/83: 330, 1982/83: 581 yrkande 23 och 1982/83: 2130 yrkande 2 i denna del,
6. att riksdagen beträffande regionstyrelserna m. m. avslår motionerna 1982/83: 581 yrkande 24 och 1982/83: 1070 yrkande 10,
7. att riksdagen antar det till proposition 1982/83: 100 fogade förslaget till lag om ändring i lagen (1980: 1099) om ändring i högskolelagen (1977: 218),
8. att riksdagen beträffande enhetsindelningen i Lund/Malmö avslår motionerna 1982/83: 148 och 1982/83: 766,
9. att riksdagen beträffande resursanvändningen inom högskolan avslår motion 1982/83: 948 yrkande 35,
10. att riksdagen beträffande extra nybörjarplatser inom grundläggande högskoleutbildning avslår motion 1982/83: 1070 yrkande 1,
11. att riksdagen beträffande en plan för ökad dimensionering av högskolan avslår motion 1982/83: 2130 yrkande 1 i denna del,
12. att riksdagen beträffande distansundervisning avslår motion 1982/83: 948 yrkande 34,
13. att riksdagen beträffande ämnessplittring och kursutbud på högskolenivå avslår motion 1982/83: 1878,
14. att riksdagen godkänner vad som förordats i proposition 1982/83: 100 i fråga om avgiftsbeläggning av vissa bibliotekstjänster,
15. att riksdagen bemyndigar regeringen att besluta om omföringar mellan anslag för högskolan m. m. i enlighet med vad som förordats i proposition 1982/83: 100,
16. att riksdagen beträffande handikappade högskolestuderande avslår motion 1982/83: 1386,
17. att riksdagen beträffande plågsamma djurförsök avslår motion 1982/83: 173.

2. **Universitets- och högskoleämbetet.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt E 1 (s. 397–399) och hemställer

att riksdagen till *Universitets- och högskoleämbetet* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 79 833 000 kr.

3. **Regionstyrelserna för högskolan.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt E 2 (s. 400–401) och hemställer

att riksdagen till *Regionstyrelserna för högskolan* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 11 478 000 kr.

4. **Utrustningsnämnden för universitet och högskolor.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt E 3 (s. 401–402) och hemställer

att riksdagen till *Utrustningsnämnden för universitet och högskolor* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 8 277 000 kr.

Stockholm den 14 april 1983

På utbildningsutskottets vägnar
GEORG ANDERSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Georg Andersson (s), Kerstin Göthberg (c), Bengt Wiklund (s), Lars Gustafsson (s), Rune Rydén (m), Helge Hagberg (s), Lennart Bladh (s), Birgitta Rydle (m), Pär Granstedt (c), Iris Mårtensson (s), Lars Svensson (s), Göran Allmér (m), Jörgen Ullenhag (fp), Birger Hagård (m) och Sonia Thomasson (vpk).

Reservationer

1. Riktlinjer för översyn av tillträdessystemet för högskoleutbildning (punkt 1, mom. 2)

Rune Rydén, Birgitta Rydle, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar "Utskottet anser" och slutar "är uppnått" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer med vad som anförs i motion 1982/83: 581 om de uppenbara och svåra bristerna i det nuvarande systemet för antagning till högskolan och behovet av en omedelbar översyn.

Den kommande översynen av tillträdessystemet måste därför utgå från att ett helt nytt system skapas. Erfarenheterna av de behörighetsregler som infördes i samband med högskolereformen visar bl. a. på behov av större förkunskapskrav för tillträde till åtskilliga utbildningar.

Utskottet anser därför att två olika allmänna behörighetsnivåer bör införas, en för mera krävande utbildningsvägar som skall bygga på kunska-

per i nivå med de tre- eller fyraåriga gymnasielinjernas och en för övrig högskoleutbildning, vilken kan bygga på den nuvarande allmänna behörigheten.

För att förbättra möjligheterna till vidare studier för studerande utan föregående gymnasieutbildning bör en förberedande utbildning inrättas. Utbildningen skall ge behörighet till olika ämnen och utbildningsvägar i högskolan. Kursindelningen bör konstrueras så att två eller tre ämnespaket av olika omfattning beroende på de studerandes förkunskaper för fram dem till en nivå jämförlig med de tre- eller fyraåriga gymnasielinjernas. Kunskapsredovisning bör ske i form av prov eller betyg.

En sådan förberedande utbildning skulle med fördel kunna förläggas till nu existerande vuxengymnasier och till de mindre högskolorna i enlighet med vad som föreslås i motion 1982/83: 581.

Utskottet anser att en utredning snarast bör tillsättas för att utreda möjligheten att införa en förberedande utbildning av detta slag.

Om ovan föreslagna utbildning införs tillsammans med två skilda behörighetsnivåer kan nuvarande kvoteringssystem avskaffas. De sökande bedöms i stället efter vissa meriter i form av betyg, i lämpliga fall kompletterade med test. Ett visst antal platser kan reserveras för dem som inte har den formella behörigheten men som via test visat sig ha den reellt.

Utskottet anser att utredningsarbetet bör bedrivas enligt de riktlinjer som anges i motion 1982/83: 581. Det nya antagningssystemet bör träda i kraft inför läsåret 1984/85, varför utredningsarbetet bör bedrivas med största skyndsamhet.

Enligt utskottets mening bör andelen ungdomar som går direkt från gymnasieskolan till högskolestudier snarast ökas till minst 50% av platserna varför motion 1982/83: 1070 yrkande 3 tillstyrks i denna del.

Utskottet anser vidare att möjligheter till s. k. konkurrenskomplettering åter bör finnas varför motion 1982/83: 581 yrkande 17 tillstyrks i denna del.

Vad utskottet nu anfört om tillträdessystemet, direktövergången och konkurrenskompletteringen bör riksdagen med bifall till motionerna 1982/83: 581 yrkandena 17 och 22 i denna del samt 1982/83: 1070 yrkande 3 och med avslag på motionerna 1982/83: 948 yrkande 33 i denna del och 1982/83: 967 yrkande 6 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen beträffande riktlinjer för översyn av tillträdessystemet för högskoleutbildning m. m. med bifall till motionerna 1982/83: 581 yrkandena 17 och 22 i denna del och 1982/83: 1070 yrkande 3 samt med avslag på motionerna 1982/83: 948 yrkande 33 i denna del och 1982/83: 967 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Riktlinjer för översyn av tillträdessystemet för högskoleutbildning (punkt 1, mom. 2)

Kerstin Göthberg (c) och Pär Granstedt (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar "Utskottet anser" och slutar "yrkande 3" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer med föredragande statsrådet i att det finns skäl att göra en översyn av tillträdessystemet för högskolan, bl. a. de stora ungdomskullar som nu söker sig till högskolan och den rapport som UHÄ avgivit om konsekvenserna för tillträdessystemet av gymnasieutredningens förslag. Inför den kommande översynen bör enligt utskottets mening riksdagen, i enlighet med motion 1982/83: 948, uttala att arbetslivserfarenhet även fortsättningsvis skall få tillgodoräknas som merit. Utredningen bör undersöka om arbetslivserfarenhet från det område som den sökta utbildningen avser bör få särskild vikt vid urvalet. Enligt utskottets mening bör vid översynen även övervägas om rätten att få tillgodoräkna sig föreningsmeriter åter skall införas i viss utsträckning.

Utskottet kan inte instämma med vad som anförs i motion 1982/83: 581 om riktlinjer för hur tillträdessystemet skall ändras genom den kommande översynen. Riksdagen bör därför avslå motionens yrkanden 17 och 22 i denna del. Inte heller kan utskottet tillstyrka att översynen måste ha som mål att direktövergången skall omfatta minst 50% av de sökande. Frågan om viktade betyg bör kunna behandlas av utredningen utan någon särskild åtgärd från riksdagens sida. Därför bör riksdagen även avslå motionerna 1982/83: 967 yrkande 6 och 1982/83: 1070 yrkande 3.

Riksdagen bör således med bifall till motion 1982/83: 948 yrkande 33 i denna del som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört om riktlinjer för den kommande översynen av tillträdessystemet för högskoleutbildningen.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen beträffande riktlinjer för översyn av tillträdessystemet för högskoleutbildning med bifall till motion 1982/83: 948 yrkande 33 i denna del samt med avslag på motionerna 1982/83: 581 yrkandena 17 och 22 i denna del, 1982/83: 967 yrkande 6 och 1982/83: 1070 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Riktlinjer för översyn av tillträdessystemet för högskoleutbildning (punkt 1, mom. 2)

Jörgen Ullenhag (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar "Utskottet anser" och slutar "yrkande 3" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser liksom föredragande statsrådet att en översyn nu bör göras av tillträdessystemet för högskoleutbildningen. En av de viktigaste anledningarna till denna översyn är de stora kullar ungdomar som nu söker sig till högskolan och som enligt utskottets mening i så stor utsträckning som möjligt bör beredas tillfälle till högskolestudier. Det uppdämda behov bland äldre att få studera vid högskola, som fanns vid högskolereformen år 1977, har nu minskat. En riktpunkt för översynen bör vara att direktövergången från gymnasieskola till högskola skall vara minst 50 % av de sökande i stället för som nu 30 %. Denna åtgärd har även betydelse för rekryteringen till forskarstudier. Enligt utskottets mening bör översynen syfta till att motverka taktiska val av linjer och ämnen i gymnasieskolan. Ett system med viktade betyg bör därför införas, där betyg i ämnen som är av betydelse för de kommande högskolestudierna ges högre vikt än andra betyg. Vad utskottet här anfört bör riksdagen med bifall till motionerna 1982/83: 967 yrkande 6 och 1982/83: 1070 yrkande 3 som sin mening ge regeringen till känna.

Det är befogat att för vissa utbildningar skärpa de särskilda förkunskapskraven. Frågan om att för en del utbildningar införa antagningsprov bör prövas. Också dessa frågor bör behandlas av utredningen. Detta bör riksdagen med anledning av yrkande 22 i denna del och med avslag på yrkande 17 i motion 1982/83: 581 som sin mening ge regeringen till känna.

Utskottet finner det uteslutet att, med de erfarenheter som gjorts, tillstyrka yrkandet i motion 1982/83: 948 om att åter införa vissa föreningsmeriter som urvalsgrund för högskolestudier. Riktpunkten för utredningen skall vara att arbetslivserfarenheter inte skall ges större vikt än f. n. Det bör utredas om det är möjligt att införa ett system, som ger högre poäng för den yrkeslivserfarenhet som bedöms som mera relevant för den sökta utbildningen. Riksdagen bör med hänvisning till det anförda avslå motion 1982/83: 948 yrkande 33 i nu aktuell del.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen beträffande riktlinjer för översyn av tillträdessystemet för högskoleutbildning med bifall till motionerna 1982/83: 967 yrkande 6 och 1982/83: 1070 yrkande 3, med anledning av motion 1982/83: 581 yrkande 22 i denna del samt med avslag på motionerna 1982/83: 581 yrkande 17 och 1982/83: 948 yrkande 33 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. Högskolans institutionella organisation m. m. (punkt 1, mom. 5)

Rune Rydén, Birgitta Rydle, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar "Utskottet har nyss" och slutar "denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet har nyss konstaterat att uppföljningskommittén aldrig fick tillfälle att avsluta sitt arbete, då den enligt regeringens beslut upplöstes under hösten 1982. Utskottet beklagar att den parlamentariskt sammansatta kommittén inte fick fullfölja det arbete som påbörjats. De berörda frågorna bör enligt utskottets mening handläggas inom en ny, parlamentariskt sammansatt utredning. Denna nya utredning bör utöver uppföljningskommitténs uppgifter också överväga frågorna om de mindre högskolorna, högskoleadministrationen och införandet av en fri sektor såsom föreslås i motion 1982/83: 581.

Vad utskottet anfört om fullföljande av det arbete som påbörjades inom uppföljningskommittén bör riksdagen med anledning av motion 1982/83: 581 yrkande 23 som sin mening ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 1982/83: 330 och 1982/83: 2130 yrkande 2 i denna del.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. att riksdagen beträffande högskolans institutionella organisation m. m. med anledning av motion 1982/83: 581 yrkande 23 och med avslag på motionerna 1982/83: 330 och 1982/83: 2130 yrkande 2 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. Högskolans institutionella organisation m. m. (punkt 1, mom. 5)

Sonia Thomasson (vpk) anför

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar "Utskottet har nyss" och slutar "denna del" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening måste det arbete med demokratisering av högskolan som påbörjades genom högskolereformen få fortsätta på det sätt som förordas i motion 1982/83: 330. Högskolan måste få en demokratisk styrning bl. a. genom ett större inflytande för samhället över den högre utbildningen.

Som utskottet nyss konstaterat har uppföljningskommittén upplösts utan att något förslag avlämnats. Det är därför inte möjligt att som föreslås i motion 1982/83: 581 besluta om fortsatt arbete inom denna kommitté. Arbete pågår nu inom regeringskansliet med att bearbeta kommitténs material och ett förslag beräknas inom kort avlämnas i form av en departementspromemoria. Detta är emellertid enligt utskottets uppfattning inte tillräckligt för att ge riksdagen underlag för beslut om ytterligare förändringar av högskolan. Därför bör riksdagen med bifall till motion 1982/83: 330 och med anledning av motion 1982/83: 2130 yrkande 2 i denna del som sin mening ge regeringen till känna att en utvärdering av högskolereformen bör ske med utgångspunkt i de riktlinjer som dras upp i motionen beträffande inflytande över utbildning och forskning, val till styrelser,

indelning i institutioner och nämnder m. m. Mot denna bakgrund föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1982/83: 581 yrkande 23 om inriktningen av ett fortsatt utredningsarbete om högskolan.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. att riksdagen beträffande högskolans institutionella organisation m. m. med bifall till motion 1982/83: 330, med anledning av motion 1982/83: 2130 yrkande 2 i denna del och med avslag på motion 1982/83: 581 yrkande 23 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

6. Regionstyrelserna m. m. (punkt 1, mom. 6)

Rune Rydén, Birgitta Rydle, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar "Utskottet föreslår" och slutar "yrkande 10" bort ha följande lydelse:

Det är utskottets uppfattning att regionstyrelserna bör avvecklas såsom föreslås i motionerna 1982/83: 581 och 1982/83: 1070. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. att riksdagen beträffande regionstyrelserna m. m. med bifall till motion 1982/83: 581 yrkande 24 och med anledning av motion 1982/83: 1070 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

7. Regionstyrelserna m. m. (punkt 1, mom. 6)

Jörgen Ullenhag (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar "Utskottet föreslår" och slutar "yrkande 10" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer med vad som anförs i motion 1982/83: 1070 om att bl. a. högskolereformen resulterat i en omfattande byråkrati inom högskolan och att denna byråkrati måste begränsas. En förutsättning för en sådan begränsning är bl. a. att regionstyrelserna avvecklas. De bör som föreslås i motionen ersättas av samrådsnämnder. Vad utskottet här anfört bör riksdagen med bifall till yrkande 10 i motion 1982/83: 1070 och med anledning av yrkande 24 i motion 1982/83: 581 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. att riksdagen beträffande regionstyrelserna m. m. med bifall till motion 1982/83: 1070 yrkande 10 och med anledning av motion 1982/83: 581 yrkande 24 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

8. Resursanvändningen inom högskolan (punkt 1, mom. 9)

Kerstin Göthberg (c) och Pär Granstedt (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar "Utskottet erinrar" och på s. 11 slutar "yrkande 35" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att den aviserade översynen av resursanvändningen inom högskolan måste syfta till fortsatt decentralisering av både grundläggande högskoleutbildning och forskning. Som förordas i motion 1982/83: 948 bör översynen även inriktas mot en god balans mellan grundutbildningsresurser och forskningsresurser. En översyn av resursanvändningen med denna inriktning bör ske genom en utredning med parlamentarisk förankring. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med bifall till yrkande 35 i motion 1982/83: 948 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

9. att riksdagen beträffande resursanvändningen inom högskolan med bifall till motion 1982/83: 948 yrkande 35 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

9. Dimensioneringen av högskoleutbildningen (punkt 1, mom. 10)

Jörgen Ullenhag (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar "Utskottet kan" och slutar "motion 1982/83: 1070" bort ha följande lydelse:

Med tanke på de stora ungdomskullar som nu söker sig till högre utbildning kan utskottet inte acceptera att antalet nybörjarplatser nästa budgetår skulle bli lägre än innevarande budgetår. I samband med svar på frågor den 22 mars 1983 (prot. 1982/83: 104) har det framkommit att antalet nybörjarplatser nästa budgetår kommer att bli totalt 2380 färre än innevarande budgetår om förslagen i budgetpropositionen bifalls av riksdagen. Utskottet anser mot denna bakgrund att riksdagen bör anvisa 11 900 000 kr. att disponeras av UHÄ till 2380 extra nybörjarplatser nästa budgetår.

dels att riksdagens hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. att riksdagen med anledning av motion 1982/83: 1070 yrkande 1 till *Extra nybörjarplatser inom grundläggande högskoleutbildning* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 11 900 000 kr.,

10. Distansundervisning (punkt 1, mom. 12)

Kerstin Göthberg (c) och Pär Granstedt (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 12 börjar "Nya former" och slutar "yrkande 34" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående redovisat UHÄ:s plan för en utbyggnad av antalet nybörjarplatser på linjer med 23 000 extra platser under en tioårsperiod. Det är enligt utskottets mening även nödvändigt att som föreslås i motion 1982/83: 948 bereda plats för ungdomarna vid högskolorna genom en ökning av sådan distansundervisning som mera riktar sig till äldre studerande. I det kommande planeringsarbetet med att tillgodose de ungas behov av utbildning inom högskolan bör även den i motionen föreslagna vägen prövas. Detta bör riksdagen med bifall till yrkande 34 i motion 1982/83: 948 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 12 bort ha följande lydelse:

12. att riksdagen beträffande distansundervisning med bifall till motion 1982/83: 948 yrkande 34 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Särskilt yttrande

En sektor med fritt tillträde till högskolestudier (punkt 1, mom. 5)

Jörgen Ullenhag (fp) anför:

Utskottet avstyrker i detta betänkande motion 1982/83: 581 yrkande 23 om fortsatt arbete inom uppföljningskommittén med hänvisning bl. a. till att denna utredning redan avvecklats under hösten 1982. I motionen begärs att uppföljningskommittén skall få i uppdrag att överväga om anslagssystemet för högskolan kan göras om så att det underlättar ett återinförande av en sektor med fritt tillträde till högskolan för behöriga studerande.

Folkpartiet anser att det skall finnas en fri sektor inom högskolan. Med hänsyn till det statsfinansiella läget är det dock inte f. n. möjligt att återinföra en fri sektor.

Med hänsyn till de stora ungdomskullarna, som bör få samma utbildningsmöjligheter som tidigare årskullar, är det emellertid inte försvarbart att, som regeringen föreslår, minska antalet utbildningsplatser inom högskolan med 2 380. Folkpartiet hänvisar i denna fråga till reservation nr 9 där vi anvisar totalt 11 900 000 kr. för ytterligare 2 380 utbildningsplatser.

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1983